

APRÍL 2013

Ný lög um menningarminjar nr. 80/2012 og áhrif á skipulagsgerð

Kristín Huld Sigurðardóttir

Minjastofnun
Íslands

Hlutverk Minjastofnunar:

- **Húsa- og mannvirkjavernd**
 - Friðun (31.des.2012) **Friðlýsing** frá 1. jan. 2013
 - **Friðun** (frá 1. jan. 2013) hús og mannvirki 100 ára og eldri
 - **Umsagnarskyld** (2013) hús og mannvirki frá 1925 1913 og kirkjur reistar 1940 og fyrr
 - **Friðlýsing** yngri minja
- **Fornleifavernd**
 - **Friðaðar** minjar 100 ára og eldri (þ.m.t. minningarmörk)
 - **Friðlýstar** minjar, valdar eldri minjar og yngri minjar
- **Umsýsla menningarminjasjóða**
 - Húsafriðunarsjóður
 - Fornminjasjóður
- **Flutningur minja á milli landa**
 - Bæði í lögum nr. 80/2012 (XI kafli, 44. – 50. gr.) og lögum um skil menningarverðmæta til annarra landa nr. 57/2011.

Snertipunktur Minjaverndar og sveitarfélaga

(8. – 10. gr., 15. -16. gr., 18. - 19. gr., 23. gr., 28. - 31. gr., 34. - 35. gr. ,
42. – 43. gr.)

- **8. - 10. gr.** Nefndir og ráð
- **15. - 16. gr.** Skráningamál
- **18.-19. gr.** Friðlýsingar
- **23. gr.** Fornleifar í hættu – tilkynningaskylda
- **28. gr.** Kostnaður við rannsóknir
- **29. - 31. gr.** Verndun og varðveisla húsa og mannvirkja
- **34. - 35. gr.** Niðurrif, flutningar, eftirlit
- **42. - 43. gr.** Menningarminjasjóðir
- (Nýting minja í ferðaþjónustu
- Miðlun upplýsinga um minjar
- Neyðarrannsóknir)

Nefndir og ráð (8. – 10. gr.)

- **8. gr. Fornminjanefnd** hefur eftirfarandi hlutverk:
 - a. að vinna að **stefnumörkun** um verndun fornleifa og fornleifarannsóknir ásamt Minjastofnun Íslands,
 - b. að fjalla um tillögur stofnunarinnar um **friðlýsingu fornleifa og afnám friðlýsingar** samkvæmt ákvæðum laga þessara áður en þær eru sendar ráðherra,
 - c. að setja fornminjasjóði **úthlutunarreglur** sem ráðherra staðfestir,
 - d. að veita **umsögn** um styrkumsóknir úr fornminjasjóði,
 - e. að sinna öðrum verkefnum sem henni kunna að vera falin samkvæmt lögum.

- **9. gr. Húsafriðunarnefnd** hefur eftirfarandi hlutverk:
 - a. að vinna að **stefnumörkun** um verndun byggingararfs ásamt Minjastofnun Íslands,
 - b. að fjalla um tillögur stofnunarinnar um **friðlýsingu húsa og mannvirkja, afnám friðlýsingar, breytingar á friðlýstum húsum og mannvirkjum eða förgun** þeirra samkvæmt ákvæðum laga þessara áður en þær eru sendar ráðherra,
 - c. að setja húsafriðunarsjóði **úthlutunarreglur** sem ráðherra staðfestir,
 - d. að **veita umsögn** um styrkumsóknir úr húsafriðunarsjóði,
 - e. að sinna öðrum verkefnum sem henni kunna að vera falin samkvæmt lögum.

- **10. gr. Minjasvæði og minjaráð.**

Landinu er skipt í minjasvæði eftir ákvæðum í reglugerð sem ráðherra setur að fengnum tillögum Minjastofnunar Íslands. Á hverju minjasvæði starfar minjaráð. **Minjaráð er samráðsvettvangur hvers minjasvæðis sem ætlað er að fjalla um menningarminjar, varðveislu þeirra og nýtingu í þágu samfélagsins í samráði við Minjastofnun Íslands** og höfuðsöfn sem skilgreind eru samkvæmt safnalögum, svo og önnur helstu söfn og stofnanir sem vinna að varðveislu menningarminja. Minjavörður stjórnar fundum minjaráðs, en auk **hans geta fulltrúar samtaka sveitarfélaga og skipulagsyfirvalda á minjasvæðinu** og forstöðumenn viðurkenndra safna átt sæti í ráðinu. Heimilt er að bjóða fulltrúum annarra hagsmunaaðila á minjasvæðinu sæti í minjaráði.

Í reglugerð má setja nánari fyrirmæli um störf og starfshætti minjaráða.

15. – 16. gr. Skráning v. skipulags og undirbúnings og skil á gögnum

- 15.gr. Minjastofnun Íslands **setur reglur** um skráningu fornleifa og friðaðra og friðlýstra húsa og mannvirkja og skil á gögnum þar að lútandi **að höfðu samráði við Samband íslenskra sveitarfélaga**.
- Fornleifa-, húsa- og mannvirkjaskráningu á tilteknu svæði telst **ekki lokið** fyrir en skráin hefur **hlotið staðfestingu** Minjastofnunar Íslands.
- 16. gr. Skráning fornleifa, húsa og mannvirkja skal fara fram **áður** en gengið er frá aðalskipulagi eða deiliskipulagi. **Áður en deiliskipulag er afgreitt eða leyfi til framkvæmda eða rannsókna er gefið út skal skráning ætíð fara fram á vettvangi**. Minjastofnun Íslands setur **reglur** um lágmarkskröfur sem gera skal til skráningar fyrir hvert skipulagsstig og er heimilt að gera samkomulag við skipulagsyfirvöld um framvindu skráningarstarfsins enda sé tryggt að því verði lokið innan hæfilegs tíma.

15. - 16.gr

- 15. gr. Öll gögn sem varða skráningu fornleifa, friðaðra og friðlýstra húsa og mannvirkja skulu afhent Minjastofnun Íslands. Skráningarskýrslur skulu afhentar stofnuninni **á rafrænu formi**. Eintök af skránum skulu afhent hlutaðeigandi **skipulagsyfirvöldum** á rafrænu formi.
- 16. gr. Skulu skipulagsyfirvöld hafa samráð við Minjastofnun Íslands um tilhögun skráningar eða endurskoðun á fyrri fornleifa-, húsa- og mannvirkjaskrárm með hliðsjón af fyrirhuguðum breytingum á skipulagi. **Óheimilt er að veita leyfi til framkvæmda án undanfarandi fornleifa-, húsa- og mannvirkjaskráningar.** Þegar sérstaklega stendur á getur Minjastofnun Íslands veitt undanþágu fyrir framkvæmdum með tilteknum skilyrðum. Skipulagsyfirvöld skulu tilkynna Minjastofnun Íslands um gerð skipulagsáætlana og verulegar breytingar á þeim og um gerð skýrsla um mat á umhverfisáhrifum.

18. – 19. gr. Friðlýsing og framkvæmd friðlýsingar

- **18. gr. Friðlýsing.**

Friðlýsa má fornleifar, skip og báta, svo og hús og mannvirki eða hluta þeirra, sem hafa menningarsögulegt, vísindalegt eða listrænt gildi. Friðlýsing getur náð til nánasta umhverfis hins friðlýsta minjastaðar, húss eða mannvirkis. Friðlýsa má samfelld svæði þar sem fleiri en einn minjastaður teljast hafa sérstakt menningarsögulegt gildi. Einnig má friðlýsa samstæður húsa sem hafa sama gildi og að framan greinir og gilda þá reglur friðlýsingar um hvert einstakt þeirra.

- **Minjastofnun Íslands skal hafa samráð við skipulagsyfirvöld þess landsvæðis sem menningarminjar tilheyra þegar fjallað er um friðlýsingu þeirra.**

- **19. gr.** Minjastofnun Íslands skal með sannanlegum hætti **tilkynna** landeiganda, húseiganda, hlutaðeigandi lögreglustjóra og **bæjar- eða sveitarstjórn** ákvörðun um friðlýsingu. Stofnunin skal gera drög að **friðlýsingarskilmálum** og leggja fyrir landeigendur, húseigendur, viðkomandi **sveitarfélög** og aðra sem hagsmuna eiga að gæta.

- Minjastofnun Íslands tryggir að friðlýstar menningarminjar verði færðar á **skipulagskort**. **Þinglýsingarstjóri skal tilkynna** Minjastofnun Íslands ef þinglesin eru eigendaskipti að friðlýstu húsi, mannvirki eða landareign sem á eru friðlýstar fornleifar.

23. gr. *Fornleifar í hættu.*

- Ef fyrirsjáanlegt er að minjastaður spillist vegna breyttrar landnotkunar eða framkvæmda skal framkvæmdaraðili eða viðkomandi sveitarfélag gera Minjastofnun Íslands viðvart með sannanlegum hætti með **minnst fjögurra vikna fyrirvara** áður en áætlaðar framkvæmdir hefjast og lýsa þeim breytingum er af framkvæmd mun leiða.
- **Óheimilt er að veita leyfi** til framkvæmda fyrr en ákvörðun Minjastofnunar Íslands liggur fyrir.

28. gr. *Kostnaður við rannsóknir*

- **Framkvæmdaraðili greiðir kostnað** við þær rannsóknir á fornleifum sem Minjastofnun Íslands ákveður að séu nauðsynlegar vegna fyrirhugaðra framkvæmda. Við allar umfangsmiklar framkvæmdir skal sá sem fyrir þeim stendur bera kostnað af nauðsynlegum rannsóknum og vettvangsskráningu fornleifa.

29. – 31. gr. Verndun og varðveisla húsa og mannvirkja

- Öll hús og mannvirki sem eru 100 ára eða eldri eru friðuð. Óheimilt er að raska friðuðum húsum og mannvirkjum, spilla þeim eða breyta, rífa þau eða flytja úr stað nema með leyfi Minjastofnunar Íslands. (29. gr.)
- Eigendum húsa og mannvirkja sem ekki njóta friðunar en byggð voru 1925 eða fyrr, svo og forráðamönnum kirkna sem reistar voru 1940 eða fyrr, er skylt að leita álits hjá Minjastofnun Íslands með minnst **sex vikna fyrirvara** ef þeir hyggjast breyta þeim, flytja þau eða rífa (30. gr.)
- **Byggingarfulltrúum ber að fylgjast með því** að eigendur húsa og mannvirkja, svo og forráðamenn kirkna, sem fjallað er um í þessari grein leiti eftir áliti Minjastofnunar Íslands áður en leyfi er veitt til framkvæmda. **Álit Minjastofnunar Íslands skal liggja fyrir áður en byggingarleyfi er veitt** til framkvæmda sem fjallað er um í þessari grein. Í byggingarleyfi skal taka tillit til skilyrða sem Minjastofnun leggur til í áliti sínu. Sama á við um útgáfu framkvæmdaleyfis samkvæmt skipulagslögum (30. gr.)

34. - 35. gr. Niðurrif, flutningar, eftirlit

- **34. gr.** Vilji eigandi friðlýsts húss eða mannvirkis rífa það eða flytja skal hann sækja um niðurfellingu friðlýsingar til Minjastofnunar Íslands **áður en sótt er um byggingarleyfi hjá viðkomandi sveitarfélagi**. Stofnunin skal svo fljótt sem við verður komið og í síðasta lagi innan fjögurra vikna frá því að umsókn berst senda ráðherra umsóknina með tillögum sínum um hvort umsókninni skuli hafnað, hún samþykkt eða að öðrum kosti hvort skilgreina skuli að nýju til hvaða þátta friðlýsing nær.
- **35. gr.** Ef byggingarfulltrúi sveitarfélags verður var við að friðað eða friðlýst hús eða mannvirki hafi orðið fyrir spjöllum eða að því sé ekki vel við haldið skal hann gera Minjastofnun Íslands viðvart án tafar.

42. - 43. gr. Menningarminjasjóðir

- **42. gr. Fornminjasjóður.**
- Tekjur fornminjasjóðs eru:
 - a. framlag ríkissjóðs eftir því sem ákveðið er í fjárlögum,
 - b. önnur framlög.
- **43. gr. Húsafriðunarsjóður.**

Tekjur húsafriðunarsjóðs eru:

 - a. framlag ríkissjóðs eftir því sem ákveðið er í fjárlögum,
 - b. framlag sveitarfélaga sem greiðist úr Jöfnunarsjóði sveitarfélaga og skal miðað við að það nemi 150 kr. á hvern íbúa hlutaðeigandi sveitarfélags,
 - c. önnur framlög.

55. gr. Dagsektir/Viðurlög

- **55. gr. Viðurlög -Dagsektir.**

Minjastofnun Íslands getur lagt allt að 300.000 kr. dagsekt, fyrir hvern byrjaðan dag, á framkvæmdaraðila sem vanrækir að:

- a. **skila öllum gögnum** sem varða skráningu fornleifa, húsa og mannvirkja til stofnunarinnar skv. 4. mgr. 15. gr.,
- b. verða við áskorun stofnunarinnar um **að stöðva framkvæmdir** í allt að fimm virka daga vegna fundar áður ókunnra fornminja skv. 2. og 3. mgr. 24. gr.,
- c. **viðhalda friðlýstu húsi eða mannvirki** eins og stofnunin hefur lagt fyrir eiganda að gera innan hæfilegs frests skv. 33. gr.,
- d. **skila gripum** sem finnast við fornleifarannsóknir skv. 1. mgr. 40. gr.,
- e. **skila öllum gögnum og birta skýrslu** um niðurstöður fornleifarannsókna skv. 2. mgr. 40. gr.

Ákvarðanir Minjastofnunar Íslands um dagsektir eru aðfararhæfar. Innheimtar dagsektir renna til ríkissjóðs að frádregnum kostnaði við innheimtuna.

Óinnheimtar dagsektir falla ekki niður þó að aðili sinni síðar þeim skyldum sem á honum hvíldu nema Minjastofnun Íslands ákveði það sérstaklega.

Takk fyrir